

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ-

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгеим
къэралыгъо гъэпсыкіэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесим
пъэтхапэм
къышгэжъягъэу къыдэкы

№ 164 (22613)

2022-рэ ильес

МЭФЭКУ

ЮНЫГЬОМ и 8

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтыутыгъэхэр ыкъи
нэмькі къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээст

Адыгеим и Лышъхъэ ткъошхэм ямэфэкI хэлэжъагъ

Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат республикэм иофициальнэ лыклохэр игъусэхэу тыгъуасэ Къэрэшэе-Щэрджэсым щылагъ. Республикаэм ия 100-рэ ильес фэйхыгъэ мэфэкI юфхъэбзэ шыхыаэхэр ащ щыкъуагъэх.

Лыклохэм ахетыгъэх Адыгэ Республикаэм и Премьер-министре ишпээрлытхэр зыгъэцэкIэрэ КIэрэшэе Анзаур, Адыгеим ыцIэкI сенаторэу Хъопсэрыкью Мурат, Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Хъасанэкью Мурат, Мыекуапэ имэрэу Геннадий Митрофановы.

Къумпыл Мурат республикэм имэфэкI ехъулэу фэгушыагъ Къэрэшэе-Щэрджэс Республикаэм и Лышъхъэу Рашид Темрезовым ыкъи ткъошхэм мамыр ошьогур ренэу ашхъагъ итынэу, экономикэмкIэ, политикэмкIэ, культурамкIэ ыкъи спортымкIэ гъэхъэгъакIэхэр ашынхэу афэльгуагъ.

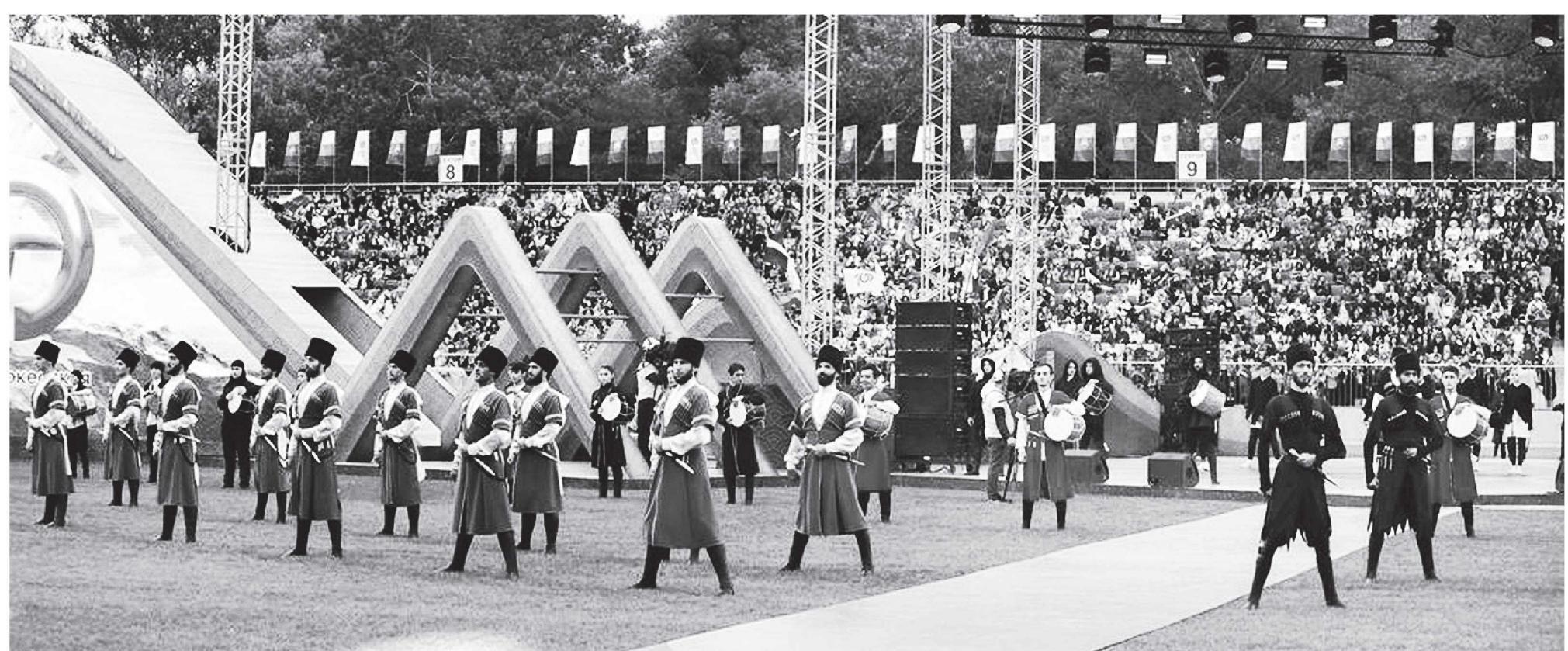
Зэххэшхом ихъугъэ-шлагъэхэм Черкесскэ щыкъогъэ къэгъэльэгъоныр анах гъэшгэгъоныгъ. Стадионэу «Нартым» концертэу щыкъуагъэм къырагъэблэгъа-

гъэх Урысыем ишьолтырхэм яофициальнэ лыклохэр, Къэрэшэе-Щэрджэсым щыпсэухэрээр ыкъи ихъакIэхэр.

Мы юфхъабзэм хэлэжъагъэх Урысые Федерацием и Президент и Полномочнэ лыклоу Темыр Кавказ федеральне шольтырым щыэ Юрий Чайка, Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхваматэ игуадзэу Александр Новак.

Юрий Чайка Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиним ыцIэкI шүүфэс тхылтым къеджагъ. Ащ къызэрэшчиорэмкIэ, Къэрэшэе-Щэрджэсым щыпсэухэрээр яльэныкью гупсэ, ижырэ культурырэу ялэм, лэуж пчагъэхэм гъэхъагъэу ашыгъэхэм, Хэгъэгум итарих инэклибгюо шагъохэм ахэхъагъэхэм аригушонхэ альэкъышт.

(ИкIэух я 2-рэ нэклуб. ит).

Адыгейм и Лышъхъэ ткъошхэм ямэфэкI хэлэжьагъ

(Икзух).

Аш нэмийкIэу къералыгъом ипащэ къызэрхигъэштыгъэмкIэ, республикэм хэхъоныгъэ ышынымкIэ, экономикэм, наукэм, социальнэ лъэнэйкъом, зеклоным инвестициихэр апэлгъэхъэгъэнхэмкIэ амалышухэр илэх. Урысыем и Президент джащ фэдэу ишүүфэс тхыль къыщыхигъэштыгъ Къэрэшэе-Щэрджэсым инфраструктурэ псэуальхэхэр щышигъэнхэм, ювшэлээ чыплахэхэр щызэххэгъэнхэм, цыфхэм яшылахэ нахьышу шыгъэним япхыгъе юфыгъохэм мэхъанэшко зэряэр.

«Урысыем кIэрычын умылтэ-
кыщт изы яахъэу ишольтырыр
заухэсигъэ лъэхъаным къиц-
гъэжьагъэу блэгIыгъэ уахътэм
лъэныкъо пстэумкIи аш хэхъо-
ныгъэ ышыныр ары ынаIэ зы-
тыригъэтигъэр. Республиком
щыпсэурэ цыф лъэнкъ зэф-
шъхъафыбэм ашIуачIэ зэдь-
рахыилIи, экономикэмкIэ,
зеклонымкIэ, культурэмкIэ,
спортымкIэ, нэмийкI лъэны-
къубэхэмкIэ гъэхъэгъэшIуахъэр
ашIыгъэх», — къыгуагъ Юрий
Чайка.

Урысыем и Правительствэ и Тхъаматэ Михаил Мишустинным ыцIэкIэ зэхахъэм къеклонлагъэхэм къафэгушуагъ Урысыем и Правительствэ и Тхъаматэ итуадзэу Александр Новак. Къэрэшэе-Щэрджэс Республиком экономикэмкIэ, инвестиционнэ политикэмкIэ, транспорт инфраструктурэмкIэ ыкIи нэмийкI лъэныкъохэмкIэ пшъэрлыбышхохэу ыпашхъэх итхэр къыхигъэштыгъех.

«Къэрэшэе-Щэрджэсир —
зыми хэмыгIокIэрэ чыпIиу
щыт. ИчIыонси, ихэбээ-зэхэ-
тыкIэхэри, икультури, ита-
рихьи ежь иеу щытых. Ау
пстэуми анах мэхъанэ зиIэр
юфиIынныр шIу зылъэгъурэ, блэ-
нагъэ зыхэлъ цыф шIагъохэр
зэрэцьисэухэрээр ары, ахэм
яшIуасъэкIэ зэхъокIыныгъэ-

Адыгейм и Лышъхъэу КъумПыл Му-
рат ипсалтэ къызэрхигъэ-
хигъэштыгъэмкIэ, юби-
леим амал къеты ыпекIэ
псэущтыгъэхэм гъэхъа-
гъэу ашIыгъэхэр, лъэ-
хъэнэ зэфшъхъафхэм
республикэм пэщэны-
гъэ дызезыхъагъэхэм
ашхъэкIэ яахъэу
хашыхъагъэр тыгу къэд-
гъэкIыжынхэмкIэ.

«Цуухэри республикэм фэхъух»,
— къыгуагъ Александр Новак.
Къэрэшэе-Щэрджэсым щыпсэухэрэм
джащ фэдэу къафэгушуагъех Абхазым,

Къыблэ Осетием, Адыгейм, Темир Осетием, Ставрополь краим япашхэр, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Дагыстаным, Ингушетием, Чеченым, Краснодар краим ялъиклохэр.

Адыгейм и Лышъхъэу КъумПыл Му-
рат ипсалтэ къызэрхигъэштыгъэмкIэ,
юбилем амал къеты ыпекIэ псэущты-
гъэхэм гъэхъагъэу ашIыгъэхэр, лъэхъэнэ
зэфшъхъафхэм республикэм пэщэныгъэ
дызезыхъагъэхэм ашхъэкIэ яахъэу
хашыхъагъэр тыгу къэдгъэкIыжынхэм-
кIэ.

«Адыгеймэ Къэрэшэе-Щэр-
джэсирэ зэнхыныгъэ пытэхэр
азыфагу илъых. Тиреспу-
бликтэхэм къош зэфыщтыгъэ-
даххэр азыфагу илъых. Гъогоу
къэткIугъэм, тшишольтырхэр
нах зэтегъэпсихъагъэ хъунхэм
тызэрэдэлажъэрэм ыкIи ренэу
тынаIэ аш зэрэтэйтим тызэр-
хы. Нахьинэ фэдэу непи Кав-
казым щыпсэурэ лъэнкъхэр
зэкъотынхэм, зэзэгъыныгъэ

азыфагу илъыним, Урысыем
щыпсэурэ цыф лъэнкъ пстэури
зэгурыIоним тыфэлажъэ», —
къыгуагъ КъумПыл Мурат.

Икзухым Къэрэшэе-Щэрджэс Республиком и Лышъхъэу Рашид Темрезовым къыхигъэштыгъ Урысыем и Президентэ и Правительствэрэ, джащ фэдэу зэкIэ къэгүштэгъэхэм цыф лъэнкъ зып-
сэурэ Къэрэшэе-Щэрджэсым фэгъэхыгъэ
гүштээ фабэхэр къызэралаугъэхэм
апае зэрафэрэзэр.

«Къэралыгъо гъэпсыкIэ тиIэ
зыхъугъэ зышицегъэжьагъэу
тишольтыр хэхъоныгъэ ышы-
нымкIэ, лъэныкъо пстэухэмкIи
тапэ едгэхъунымкIэ амалы-
кIэхэр щыIэ хъугъэх. Хэгъэгум
индустириализацие мэкку-
мэшым, промышленностым
хэхъоныгъэ ашIынымкIэ
ишIуагъэ къэкIуагъ, хэкум имы-
закъоу, зэрэхэгъэгоу экономикэм
хэхъоныгъэхэр ышIынхэм
убланIэ ар фэхъугъ. Непэ Къэрэ-
шэе-Щэрджэсир инвестиции-
хэр бэу къызIэхъэрэ шольты-
рэу щыт, экономикэмкIи гъэ-
хъэгъэхэр ышIынхэм епхы-
гъэ амалышхохэр иIэх», —
къыгуагъ Рашид Темрезовым.

МэфэкIым пыдзагъэу къалэм исценэ
шхъяаэ республикэм итвроческэ кол-
лектив ыкIи иорэдьио анах дэгъухэм
концерт къыштагъыгъ. Республиком иуцун-
ре ихэхъоныгъэрэ къызIотыкырэ та-
театрилизованнэ номерхэр программэм
хэтгэгъэх.

Цыфхэу зэхахъэм къеклонлагъэхэр
нэгүүхыгъэу къалэгъокIыгъэх респуб-
ликэм щыщхэу илъес 50 къызэдээзигъэ-
шэгъэ зэшхъэгъусэхэм, джащ фэдэу
къызэрэштэгъакIэхэм. Видео шыкIэм
тетэу орбиталнэ станцием щыIэ кос-
монавтхэри джащ фэдэу къафэгушуагъ-
хэр, урысые эстрадэм илъиклохэм
орэдхэр къафалуагъех. Иофхъабзэм
икзухым мэфэкI мэшоустхуу щыагъ.

Адыгэ Республиком и Лышъхъэ
ипрес-къулыкъу

Срэхэр М. Гордышовым тырихыгъэх.

Адыгейим сомэ миллион 286-м ехъу къыфатIупшыгъ

Программэ зэфэшьхяафхэм ягъэцкIэн ыкIи Урысыем исубъектхэм якъералыгъо (муниципальне) мыльку псэуальзхэм язэтегъэпсыхан апэуагъэхъанэу федеральнэ бюджетым кыххэгъэкIыгъэ ахьщэ тедзэ субъектхэм атырагоющэнэу УФ-м и Правительствэ унашьо ышыгъ.

Адыгэ Республикаем соме миллион 286-м ехуу кыифатул щыгъ. Мыекуапэ иукъэбзаль-эхэр гъэцкілэжыгъэньхэм фытэльэпсыжъэгъе ятлонэрэ едзыгъом игъэцкіэн мылькур пэуягъэхъашт. Ылшъэкі кызыэрэтуягъэу аш фэдэ унашью Урысыем и Правительствэ ышыгъю бюджет ахьщэр шьолтырхэм атегоющэгъэным фэгъэзэгъе Комиссиене УФ-м и Федеральнэ Зэукилэ дэжь щылэм кызылдыреташтэм ыуж. Республикаем ахьщ тедзэ кыилэкілэхъанымкі зишогъэшхо къэклуягъэр депутататэу, партиеу «Единэ Россиен» илыхклоу Владислав Резник ары.

Шыгуу къедгээкъыжын, непэрэ мафэм ехүллэу укъэбзальжээр гъэцкэлжыгъэнхэмкэ алерэе едзыгъяар республикэм щаухыгъ, аш сомэ миллиард 1,3-рэ пэуяагъехьагъ. Ятлонэрэ уцугъюм тельйтэгъэ ювшэнхэм ягъэцкэлэн джыри сомэ миллиард 1,5-рэ фэдиз төфэшт. Къа-фатлупшигъэ сомэ миллион 286-р ящыклагъэм изы лахныил. Псэуялжээр зывзетыра-

гъэпсыхъэхкэл ахэм акlyачлэ
(чэш-зымафэм тельытагъэу)
кубическэ метрэ мин 40-кэл
нахьыбэ хъуцт ыкы кубическэ
метрэ миним 150 м. сх. шинт

метрэ мини 150-м ехүүшт.
2021-рэ ильэсүүм Іоныгъом
Урысыем и Президентэу Влади-
мир Путиныр Адыгэ Республика-
ликэм и Лышихъэу Күмпүйл
Мурат зылжкэм мы проектым
тегущынагъэх, къэралыгъом
ипащэ ашт къыдьыригъештагь ыки
УФ-м и Правительствэ пшъэ-
рильг гэнэфагъэхэр фишыгъэх.

— Республикаем икъэлэшьхяаэкэ мы проектым игъэцеккэн мэхъянэшко и. Мыекъуапэ хэхъоныгъэр ешых.

квант хэхвонын вэхэр ёшых, унаклэхэр ыкы социальнэ псөольаклэхэр щашых. Ахэм зэклеми шэпхэзшүхэм адиштэрэ инфраструктурэ ящи-
клигь. Къэралыгьом ипащэхэр, Президентэу Владимир Путинир Ыэлыгьу кызыэрэтфхульхэрэм иштуагъэкэ мы проекти-
тыр щыэныгьэм щыпхыры-
щыгъэ зэрэхульщым тицыхэ-
тель. Экономикэм инвестици-
яклэхэр къыхалхъанхэм.

цыфхэм япсэукэ амалхэр нахышыу хъуным ар фэло-рышшэцт, — кыбыуагъ Адыгейим и Лышшыхъеу Къумпъыл Мурат.

УФ-м и Къэралыгъо Думэ 2022 – 2024-рэ ильэсхэм атэллытэгээ федеральнэ бюджетыр ыштэ зэхъум мы проектын иятлонэрэ уцугъо пэүхяшт ахьщэр республикэм кызэрэ фатлупшиштим илофыгъо Владислав Резник кыылтыгъагь. Правительствэм унашью ышын гъэмкіэ, мылькур мы ильэсими кыхахгъэкынэу ары, сыда пломэ ашт фэдэ пшъэриль Уф-м и Президент къафишыгъ ыкчи ишыкъэлжэх тхъапэхэр зэкэ айе.

— Адыгейим ипащэхэр ти-
гъусэхэу мы юфыгъом изэ-
шьохын тыдэлажье, гъэцэкэ-
жынхэм апэухуашт мылькум
изы лах кытфатлупшигъ. А
юфшэныр тапэкли льыидгээ-
клоцщт, ятлонэрэ едзыгъом
иухыжын тефэшт ахьщэр
зэкэ кытлэкэхъаным тыпы-
льышт, — Кыхихъэшыгъ Вла-
дислав Резник.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо Совет
— Хасэм ияпшыкIуплIэнэрэ зэхэссыгъо
2022-рэ ильясым Iоныгъом и 11-м щыIэшт.

Адыгэ Республика́м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм зэхэсигъом Адыгэ Республика́м и Лышьхъэ щыхадзышт.

Адыгэ Республика́м и Къэралыгьо Совет — Хасэм изэхэ-
сыгьо сыхъатыр 12.00-м рагъэжъэшт. Адыгэ Республика́м и
Къэралыгьо филармоние ар щыклошт: **къ. Мыекъуапэ,**
ур. Пионерскэр, 300.

Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр

Шұхъафтын ағашығъ

*Адыгэ Республикаэм иЮфишІэкІо куп иЛы-
кІохэр Геническэ ифутболист ныбжсы-
кІэхэм адэжьс еблэгъаъзэх, АР-м физическая
культураэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Коми-
тет ишиүхъафтыхэр аратыжсыгъаъзэх.*

Къалэм футболънэ команди З щызэхащагъ. Ныбжь зэфешъяфхэр ялэу кілэцыкы 100 фэдизмэ загъасэ. Къэлэ стадионэу «Строитель» зыфиорэм дэжь юфшэкло купым илъыклохэр футболист ныбжыы-кілэхэм щаукалгажэх. Футболистхэм анахь ныбжыыкіэм ильэси 4, анахыжьым ильэси 6 аныбжь. Ящэнэрэм мазэ хүгътэй ахэм загъасэ, ныбжыыкэ пэпчь тапэкіем чемпионэу зельэгъужьы.

Шъольмэн Илошшәкто куп ипащәу, кураторәү Хъоткъо Хъызыр кіләләцкүхәм закъынғази спортымкіә гъеъхъагъәхәр ашынхәу къафәлъәуагъ ықиң футбол зәрештәхәре йәгүди 10 артыгъ.

Шыгу къэтэгъэкъыжы, мыш ыпэкіе футболист аханьыжъхэм Адыгэ Республикаем ишүхъяфтынэу 10 ыкли боксер ныбжыкъэхэм апае Ыалъэхэр ыкли ахэм ашыгъ паюхэр (шлем) аратыгъэх.

ЗЭНЭКЬОКҮХЭМ АФЭХЬАЗЫРЫХ

Спорт лъэнкъэу боксыр Геническэ районым анах ѢызэлъашIэхэрэм ащищ. Геническэ кIэлэцIыкIу-ныбжысыкIэ спорт еджсанIэм боксымкIэ иотделение кIэлэеджэсюкIо 60-мэ зыщаgъасэ, ахэм пишъишъэжьиехэри ахэтих. Мыш спортсмен бэлахъхэр къичIигъэкIыгъэх: спортымкIэ мастерэу 8, спортымкIэ дунэе класс зиIэ мастерэу зи нэбгыр.

Боксер ныбжыккэхэм тренерэу Дмитрий Алексеев-енкэр ягтусэү шышхьээум Адыгейим изыгъэпсэфын лагерэу «Горнэм» щылагъэх. Республикаем ичыопаидэхажээ кэлэлцыккүхэм агу рихыыг ыкы альэгтүгъэм-

Кізяныбджәгүхәм адәгощағъәх, дахәу қазаэрәпәгъо-
кыңъәхәр ягуалә хъүгъә

— Сицихъэ тель, Геническэ ыккى Адыгейим ябок-серхэм язэнныбджэгъуныгъэ зэрэльягъэкотштыр, зэнэкъокъухэр яушъхъагъоу хъекланпэ зэрэзэфэкотшхэр. — кынчагъ Хъоткъо Хъызыр.

Людмила ПОГАСЕЕВА

Адыгэ Республикаем культурамкэ и Министерствэ гүхэкыышхо щыхъо фэтхъаусыхэ тарихъ-культурэ клэним икъеухъумэн Іепылэгтү фэхъурэ Фондым ипащэу Чэмьшью Гъазый Кущыку ыкъом ишъяэ-гусса дунаим зэрхүүжьынгээм фаш

Тарихъыр, еплъыкІехэр

Чыифхэмрэ

Темир Кавказым икъохьапэ нэр піэпихэу, чыпіэ дэхабэу чыопс зэкүжь: иуашо къартьо, икъушхъэхэр лъагэх, имэзхэр кырых, игубгъо шъуамбъохэр чыпцэ къат һужкух, сыдрэ лэжыгын ашыбагью щитых. Хъупіэ къашхъохэмрэ мэкъупіэ уц зэхакІехэмрэ хьоу итих. Чынальэр тхыпхъэ хырахьишьэу псыхъуабэмэ зэхаухьытыхъэ. Ильэс мин пчагъэхэм мы дунай джэнэтим адигэхэр лъепкыи ихъухъагъэх.

Дунаим тет лъепкь пэпчь ежь зыщыпсэурэ чынальэм инешанэмэ адиштэу, зычлесынти унэхэри щагу псеуальхэри ыгъэпсихъэх ихабз. Мыщкэ адигэхэм сэнаущытъэшко ахэлтыгы ыкли ахэль. Чылэм итысыпіэрэ унэгээ хапІехэмрэ якъихъэхин еплъыкІе-шыкіе гъэнэфагъэхэр ялагъэх. Ижыкэ къуаджэхэр, нахыбэрэм, псыхъохэм ядjabгуэр лъэнкъомэ аlyтысхъэштыгъэх.

Зэкіэ типсыхъохэу Пышээхэлъэдэжырэмэ ядjabгуэр энпкъхэр нахь лъагэх. Гъатхэрэ осыр къэжкугъэми, псыхъохэр къиуогъэхэм, ошхъшо къещхыгъэми псыр къаклаштыгъэх. Сэмэгубгъухэр шысыпіэ ашыхэзыхъу гъэр башыагъэх. Зэрэхурамкіэ, тятахь плашхъэхэр хыдээ-псыдзэм зысаухъумэнным бэкіэ нахь фээзагъэх.

Къоджэ тысыпіэр къыхахы зыхъукіе, псыхъо нэпкъхэм язытет къыдальтиштыгъэх. Гъемафи къымафи щагу псеушхъэхэм псашибо афырэмэ, пэриоху ямыгъеу, псышьшом һухъанхэ альэкын фэягъэх.

Мэхъанэшко зэралтиштыгъэмэ ашыщыгъэх — унэхэмрэ бгъагъэхэмрэ ахальхашт псеолъапхъэхэр къызыашыцт мэзыр, губгъо лэжыгъешилпэхэр, хууплэхэр чылэм зэрэпэблэгъэнхэ фэягъэхэр. Мыщ дэжым къэогъэн фае адигэхэм пый мүхъяжхэр къизэратореющыгъэхэр. Шлэхэу загъебильтнену къуаджэхэр мэхэм апэу-сыштыгъэх.

Цыфыр ренэу зэрэшымыштыр ашшыгъэх

Бэшіэгъэ дэдэу тилъепкь кыгурлыгъагь цыфыр ренэу дунаим тетынэу къызэретемыхъорэр. Аш ельтыгъеу, хуульфыгъэнки бзыльфыгъэнки фит, щэлэфхэх пшъэрэль шхъалеу зыфалтиштэжыщтыгъэх — къызтехъогъэ дунаим нахышу ашыгъеу яльфыгъэхэмрэ ахэм къакІеххуягъэхэмрэ къафажъэнэжынир ары.

Къэзыуцхъэрэ дунаеу зыщыпсэухэрэм исыдрэ лэужыгъу

псэ пытэу бэшагъеу адигэхэм альытэ. Ар хабзэ афэхтугъеу зыгорэм чыыгыр риупкыныр хэгъэцки, къутамэ пикыкынтиштыгъэп, тхвапи кыпичыщтыгъэп. Кіэлэцкыклюхэм уцир ратхыи зыхъукіе, «шъуяятэжем ажакІехэр ишумыч» арапо-штыгъэ.

Ильесим къыктоц мэзиту нылэп зышакощтыгъэхэр: шеключу ыкли тыгъэгъээ мазэхэмрэ, е тыгъэгъазэмрэ щилэ мазэмрэ. Псэушхъэ нэжхэмрэ льфэнхэмрэ аукыщтыгъэхэр, зы хаккі-къуаки, къолэбзыни амьгэфедэштымэ, хъаулыу къаушакщтыгъэп.

ХапІэм икъыххын

Чылэ тысыпіэр къызыахыкіе унэгээ хапІехэр агъенафештыгъэх. Сыдигуи ахэм мэхъэншко араты: чыпіэ мафэхэр, чыпіэ мыйгъохэр щылэх. Бысымым ар къыдильтиштээ, унэшко шыпікіе зэхуапсэром, чэт кіэнкіе къекіцкыгъакіе щичилтиштыгъэх. Чэц-мэфишыре чыгъэлтиштыгъэх. Ар имыгъукыгъеу имышьукыгъеу

зыхъукіе, чыпіэм бгъагъэр щагъэцущтыгъэ. Нэмикіеу ашлэштигъэр — хапІэм былым пашаэ рагъэзыхъэти, пъольшилэ шыгъагъэр хахыщтыгъэ.

Цыфыр ренэу зэрэшымыштыр зэрэшшэрэм ельтыгъеу, яунэхэмрэ ябгъагъэхэмрэ чыым хэкіодэжыщхэр ары зыхашыкыщтыгъэхэр: пхъэ, чы, ятэ, бгъэны е къамыл. Чыиф унэр анахыбэу зэрэштыштыр ильэсийш, цыфырим инахыбэрэ гъашэл фэдиз.

Мыжъо уни, чырбыш уни зыфашыгъыгъэх

Адыгэхэм ядуунееплъыкІе, ыпекіе къызэрэтиугъеу,

чыопсым исыдрэ лэужыгъу, псэушхъэхэм ямызакъо, къекіыхэрэм, аужыпкъэм, мыжъохэм псэ аптыту альтиштыгъэ. Аш фэші, чынальэм лыягъэ рамыхынэу, чырбышуни, мыжъо уни ежхэм зыфашыщтыгъэп. Ахэр зызэхэожыхъекіе чыгум тыркъо фэхъух.

Мыж дэжым къэогъэн фае адигэ хабзэм изы нэшанэмэ лыгъэр зэрэшшыр. Ижыкіе хуульфыгъэм мыжъо е чырбышунэ зыфишыжъимэ, илгыгъекіе зыщымыгүгъыжъеу, къерабгъеу альтиштыгъэ.

Хадрыхэм гүунэ илэп, ары лагъэхэм мыжъо унэхэр, испунэхэр зыклафашыщтыгъэхэр. Ахэм янахыбэм һуашхъэхэр атырашыхъэштыгъэх. Аш цыф

бзаджэ емыкуюліеу, ятээр тиримишхьоу хъэдэ унэр ымыкъутэмэ, е иягъэ римыгъэкымэ, егъашэм щытишт, ау ахэми ашхъасыгъэхэр. Икультуре щымыщим хэти фэсакъырэп, ары гуегу афамышэу ахэм янахыбэр зыклагъэкодыгъэхэр. Ежхэм яхэми, хымэхэм хъадэхэр зычэльхэм адигэхэр егъашши ятлагъэхэр.

Тятахь плашъэмэ мыжъо испунэхэр, дольменхэр фэлэпэласэу ашыщтыгъэх, дэгъу шыпкъеу зэхагъеуцощтыгъэх. ау ахэр зыфашыщтыгъэхэр зидунай зыхъожыгъэхэр ары. Ильэс 3000 — 5500-кіе узекіэлэбэжымэ, испунэ 10000-м къышымыкіеу пэсэрэ адигэхэмрэ ахбхазхэмрэ ашыгъагъеу шэнэгъелэжхэм къаушхъя. Я XIX-рэ лэшэгүм шэнэгъелэжхэм Кавказым икъохьапэ испунэ 2500-рэ фэдиз нылэп къышалтыгъэштыгъагъэр.

Алэ ашыщтыгъэхэр иныгъэхэп, къэмланым ихъашырэу, мыжъобгу тешьюхэу плы зэхагъеуцощтыгъэ, аш хъадэр рапэтиштыгъэти, ятфандэр шхъеу тырапложыщтыгъэ. Лагъэр рамылхъеу зэрэргэтиштыгъэштыгъэр арын фае «исыпіэун», испун арапонэу къызхэкыгъэхэр. Нэужым дольменхэр мыжъобгу инхэм ахашыкыщтыгъэх. Зы пэш (комната) нылэп зэрэшшыщтыгъэхэр. Агу-пхэм лъэгүцхэр ахашыщтыгъэх, гъуанхэр ахашыщтыгъэх, ыуокіе агъэптиштыгъэх. Гъэнэфагъеу, ахэр лякъомэ яхъэдэ гъэтэлтиштыгъэх. ыуокор ыуахызэ зидунай зыхъожыгъэ зытүш зыральхъажыкіе, ятэмрэ мыжъошхэмрэ ыуашхъэ тырашыхъэштыгъэ. Испунэхэр куп-купэу,

Тарихъыр, еплъыкIЭхэр

ИСПУНЭХЭМРЭ ЗЭФЭДАГЬЭХ

шъэрышъэу зэхэтыхэу, ашыгтыгьэх.

Джэр ліәшІегъум ипәсэрэ лъэхъанхэм испунәхәми чыииф унәхәми яшыкІ-гъәпсыкІехэр зәфәдальәх. Зычысынәу ағъез-цищтыгъәхэр зы пәщ закъо ныләп зәрәхъущтыгъэр, кІесән зытly йутәу лъэгүц фашыстыгъ.

Ижым-ижыкъыхым бъгъаэхэй ашыстыгъехэр зыфэдэхэй тэ, археологхэм, тэгьеунэфыжых. Чынф унэ шыкъеу къыднэсъжыгъехэр джэрз лэшшэгъум икъежьап! ашыхэу заублэгъаэхэр. А унэ ыкы бъагъэ шыкъеухэр ильээс мин пчагъехэм, я ХХ-рэ лэшшэгъум ыгузагу нас алыгахэм ялгъ

Алэ альяацштыгъе унхээү Мыеекъопэ күлтүрэм (тиэрэ ыпэкі ящэнэр ыкы ялблэнэрэ ильяс минхэм) кыхиубыт-тэхэрэр тлоу е щэу зэптиштыгъэхэп, унэр пэц зэкьюагь. Ягъэпсыкіекі хъурэягъэх, хъурэе лукыхыагъэх е плэмыагъэх. Ахэр дэгьюо къашыхэдгэ-щыжыгъэх псэуплэжхэу ильяс 4500 — 5500-рэ зыныбжыхэу Къэзэнхыкъоякіэр, Нэчэрэзы-жыэр, Ленинэхьаблэ зыдэшцы-сыштыгъэхэм, Пышкыуйхъаблэрэ Точихь албора яхор уашчахом.

Ізүүльбэрэ яхэгүүшьхээм. Якынхагье яшьомбгуягъэ-хэмкэ метри 4-м щегъэжагьеу метри 6-м нэс нылэп зэрхьу-щтыгъэхэр. Унэхэм аркыыхэр чыифхэу, акынхэри аклоцыхэри ятлэктэгъэхэр. Унэ закъом ыклоц эзэрцыкүм къыхэклэу джэхашьом мэшиг Ѣыратыкы-щтыгъ. Джыре фэдэу унэгто lanlэхэр: пілекори, шкафи, ши-фонери, комоди ашыгъум Ѣыла-гъээл. Зы машэм — шхыны-

гъохэр, адрэм — хъакуу-шыкъухэр, ящэнэрэм — Іэмэ-псымехэр аральхъяэштыгъэх ыкчи ныйхар атырахъожыштыгъах

Испунэмэ къарагъотэгъэ пкъыгъохэр

Ижъыре адыгэмэ яшэнныгъ хъадэмэ пкыыгъуабэ адычаль-хъажъеу. Джэрз пасэм итьхъан йашхъэмэ ащағъетыльыжы-щтыгъэмэ апальхъажыыштыгъэ пкыыгъомэ афэдэхэр испунэхэм къарагъуатэх.

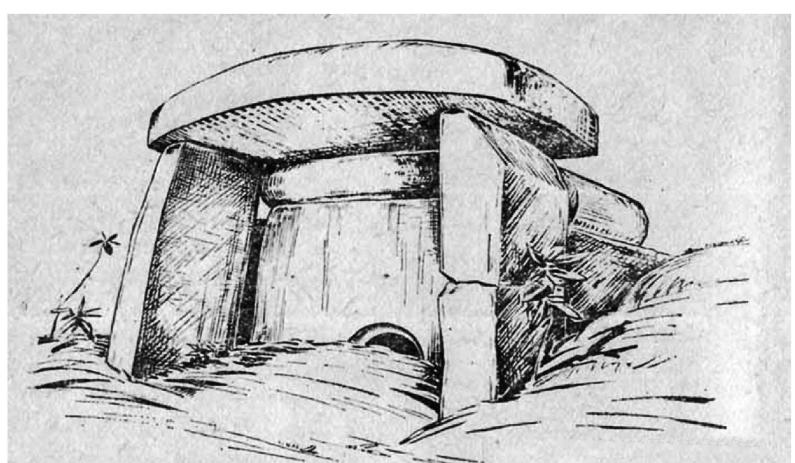
ГухэкI нахь мышшеми, мин пчыагъэ хъуштыгъэ испунэхэм янахъябер ахъункIагъех. Зее-түлсекен йашхъомо къашалс

Дышъэ лэгъэжьыер.

Дышъэ пигъэрлының кІэракІэр.

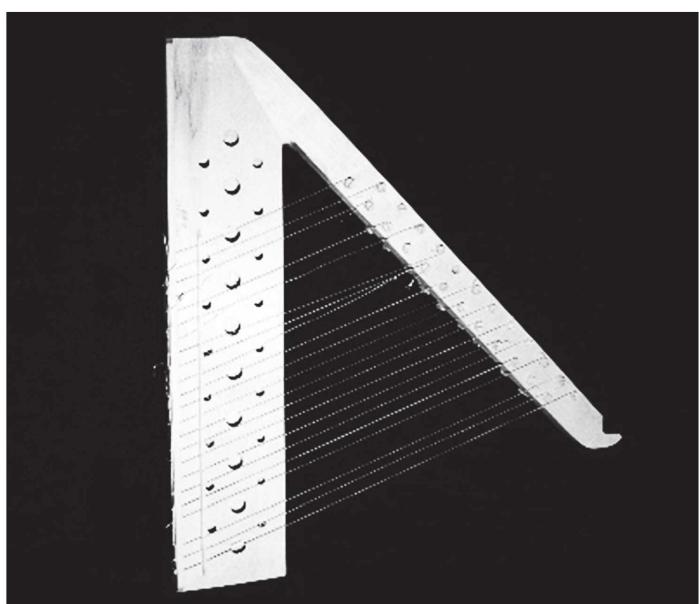

Лъэгүц зи! Э испунэу Тюпсэ лъэныкъо щагъэунэфыгъэр.

Чынф унэм кІэсэнхэр кІэгъэкъуагъэхэу лъэгуц Іут.

Инцидент на борту самолета HO. Члены экипажа и пассажиры

унэмэс квадри болтасын энэт-
мык! Хэу ильэс 5000 фэдиз
зыныбжыхэу дышьэм хэшьи-
кыгъэхэ лэгэжьыэрэ шшьерэ-
лын кзэракэрэ къырихыгъэх.

дунай мы зызакъор ары мыш
фэдээ сурэтхэр зытешлыхъягэ-
хэу къагъотыгъэр. Ти Лъэпкъ
музей чыгъяцууга.

кызызэрарамыпэсирэр. Урысы-ем иархеологхэу Адыгейим къаклохэрэм ар Европэм кырыахыгъэу къаушыхъатынэу фежъех. Пышисэхэр Іаубытыпэ ашыых. Исп цыф цыкликхэм иныжъхэм хъоршэрыгъекэ мыжъо унэхэр арагъашыщтыгъэхэу, испхэр тхъаклумкыяхъэмэ атесхэу къачынхаштыгъэхэн къалувате.

Адыгэ ыкӏи абхъаз тятэжь плаштэхэм испунэ культурэр амымлэжыгъэмэ, 10000 ехъу сыйдэуштэу ячынальэмэ артыщтыгъа?!

Кіэлэцыкхэр, піуныгъэр

Ягульйтэ зыкъырагъэїты

Къэралыпъо гъэпсыкѣ илэу Адыгеир зыпсэурэр ильеси 100 зэрэхүүтэй фэгъэхыгъэ зэнэкъокхэр республикэм икъэлэ шъхьаї щеклох.

Кіэлэцыкхэм ягульйтэ зыкъеїтэгъэйнэм, джэгукхэм ахэлажьехээз яшіэнэгъэ хагъэхъоным яхылгэгъэ юфтхъа-бзэхэм нэбгырабэ ахэлажьэ.

Ны-тихэр, зэхэшкэо купым хэтхэр кіэлэцыкхэм іэпүлгүү къафхъугъэх. Куржыхъоным яхылгэгъэ юфтхъа-бзэхэм нэбгырабэ ахэлажьэ. «СТОлетний Мыекъуапэ» зыфиорэ къэгъэлгэхъоным яшілагъэхэр къырахылгагъэх. Урысаем, Адыгейм якъэралыпъо буракъхэр зэхахъэм щагъэбэтахъя. Мыекъуапэ иадминистрации кіэшакло зыфхъугъэ зэнэкъокхэр дахэр рекламыгъ.

Маушъэхэм, Мэрэтихъохэм, Багырэхъохэм, Долговхэм, Эльдаровхэм, Сафоновхэм,

Шевченкхэм, Титаренкхэм, нэмыххэм яунэгъо экипажхэм хагъэунэфыкыре чыпілхэр афагъэшьошагъэх.

Шытхъал (Белореченск) къыгъэхэ Кураевхэм апэрэ чыпілхэр къыдахъыгъ.

Мыекъуапэ иэстраднэ-оредыо зыгъэсаны «Радугэм» иеджаклохэр зэнэкъокхэм къышыхагъэшыгъэх. Мамсырхэм яунэгъо экипаж шүхъафтын шүхъаэр къыдихъыгъ. Сомэ мини 7 — 10 зыосэ шүхъафтынхэр зыхыгъэхэм аратыжыгъэх.

«Радугэм» ихудожественнэ пащэ Елена Щербак, Мамсырхэм яунагъо къэгъэлгэхъоным лъешэу агу зэрэрихыгъэр къыталиагъ.

— Зэнэкъокхэм, зэхэхъэ

гъашыгъонхэм яшіугъэкѣ кіэлэцыкхэм хэлшыкылэу яшіэнэгъэ хагъахъо, — къытиуагъ Мыекъуапэ иадминистрации культурэмкэ и Гъэорышланпэ ипащэу Цэй Розэ. — Искусствэм зэрэпышагъэхэм даклоу, пхъэм, гъучым, фэшьхъафхэм джэгуалэхэр ахашыкыгъэх. Адыгейм имэфкэ зэнэкъокхэм зэрэфгэхъыгъэм къылкырыкыхъээ, адыгэ шууашэр экипажхэм ашыгъыгъ. Республиком ибыракъ дахэу агъэбэбэтахъ.

— Неуцрэ мафэм фэдгъэсэрэ кіэлэцыкхэм непэ тагъэгүүшүагъ, — къытиуагъ зэхахъэм Мыекъуапэ иадминистрации ипащэ иапэрэ гудээ илэнатэ зыгъэцкээрэ Сергей Стельмакх. — Лъэхъаным дин

штэу кіэлэцыкхэм ахэтхъэрэ пүнүгъэ амалхэр шүкүэ къятэжьыщтых. Ны-тихэм, зэкэ кіэлэцыкхэм тафэрэз. Мыекъуапэ, Адыгэ Республиком ядхагъэхэр ахагъахъо.

Мыекъуапэ ипчегу шүхъаэрэ В. И. Лениним ыцэ зыхырэм

щыкігъэ зэхахъэр кіэлэцыкхэм бэрэ агу къекыжыщтых. Шүхъафтын лъаплэу къафагъэшьошагъэхэр нэпэөпль гукъэкыжьэу яшштых.

ЕМТЫЛЬ Нурбый.

Сурэтхэр зэхахъэм къыщытэхьгъэх.

Культурэр, ныбжыкхэр

«Пушкинскэ картэм» игъэфедэн

Культурэм фэгъэхыгъэ юфтхъабзэхэм яплырэ цыифхэм япчыагъэ нахыбэ шыгъенры сыда зэлъытыгъэр?

Адыгэ Республикэм культурэмкэ и Министерствэрэ Адыгейм шольыр гъэорышленымкэ и Гупчэрэ зэхажэгъэ зэлүкігъур республикэм и Къэралыпъо филармоние щыкыагъ. Сэнаущыгъэ зыхэл ныбжыкхэм яшіэнэгъэ щыиэнэгъэм нахышлоу щагъэфедэнэм фэшл илэс 14 — 22-рэ зыныбжыхэм «Пушкинскэ картэм» шуаѓэу къытырэм тегущыягъэх.

Зэхахъэр культурэмкэ министрэу Аульэ Юрэ, министрэм иапэрэ гудээу Ольга Гавшинам, Адыгейм шоль

ыр гъэорышленымкэ и Гупчэ ипащэу Къоджэшэо Казбек зэращахъ.

Онлайн шыкылээм тетэу культурэм фэгъэхыгъэ юфыгъохэм ахэлэжьэрэ ныбжыкхэм, юфшаплэхэм ясоциальне нэклубхъохэм алтынпэхэрэм япчыагъэ хэхъо. «Пушкинскэ картэм» ипрограммэ хэлшыкылэу лъэкlyat.

Ильэс 14 — 22-рэ зыныбжыхэм Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэ мин 44-м нахыбэ мэххүх. А пчыагъэм щыщхэу нэбгырэ мин 14-м фэдизмэ «Пушкинскэ картэр» агъэфедэ.

Зэкіэ ныбжыкхэр «Пушкинскэ

картэм» ипрограммэ хэхъанхэ фаеу зэхахъэм унашь щаштагъ. Аульэ Юрэ, Ольга Гавшинам, культурэм иофишишхэу зэлүкігъум хэлэжьагъэхэм къялаугърагъэжьэгъэ юфтхъабзэр зэрэлжагъэхэлтэштыр. Культурэм иучреждениехэр аш чанэу хэлэжьэштых.

Тарихъир, культурэр, шэн-хабзэхэр ныбжыкхэм нахышлоу зэрэгшэшэнхэм фэшл щыиэнэгъэм изэхъокыныгъэхэм нахь куоу защагъэзъозэн фае. Кіэлэгъаджэхэр, культурэм щылажьехэр ныбжыкхэм іэпүлгүү зэрэхъущтхэм ельтыгъэр маклэп.

Футбол

Я 9-рэ зэIукIЭгъухэр

Урысыем футболынкээ иапшъэрэ куп щыкIорэ зэнэкъокъум хэлэжьэрэ командахэм я 9-рэ ешIегъухэр Ионыгъом и 9 — 11-м яещтых.

9.09. 20.00

«Шъачэ» — «Динамо»

10.09. 15:00

«Химки» — «Кр. Советов»

10.09. 17:30

ЦСКА — «Краснодар»

10.09. 19:45

«Ахмат» — «Пари НН»

11.09. 13:00

«Урал» — «Торпедо»

11.09. 15.00

«Факел» — «Локомотив»

11.09. 17:30

«Зенит» — «Оренбург»

11.09. 19:45

«Ростов» — «Спартак».

ЦСКА-м, «Факел», «Урал», «Спартак», нэмийхэм яшIегъухэр гъашIегъонэу կлощтых.

Тарихъир, культурэр, уахътэр

Музейр зэтырагъэпсыхъэ

Адыгэкаалэ краеведениемкэ имузей лъэпкь проектэу «Культурэм» зэрэхэлажьэрэм ишIуагъякээ икъэгъэльэгъуапIэхэр нахь зэтегъэпсыхъагэ хъугъех.

КъэгъэльэгъуапIэхэр лъэхъяным дештэх. Къызэрэнэфыхэрэм фэшI музеим икъэгъэльэгъонхэр нахьшылоу цыифхэм алъэгъух. Гъучым хашыкIыгъэ шкафхэм музеим иофишIэн ехыилэгъэ тхыльхэр, тарихым хэхъэгъэ пкыгъохэр къашаухумэх.

Адыгэим итарихь нахь куоу зышызыгъэгъуазэ зышлоигъохэм апае лъэпкьым имыльку-культур-

нэ кэн фэгъэхыгъэ къэгъэльэгъонир агъэпсыг. КъэгъэльэгъуапIэхэм, пкыгъохэм ягъэтлылъыпIэхэм сплит-системэхэр ачлаагъэуцагъях. Музеим къычахъэхэрэмкэ ахэр Iерыифэгъух.

Музеим иофишIэхэм къэлэцы-клюхэм, къэлэеджакIохэм апае экскурсиехэр зэхащэх. Тарихым, культурэм ясаугъэтхэр, чыпIэ-

гъашIэпхонхэр арагъэльэгъух.

Лъэпкь проектэу «Культурэм» къафитуулжыгъэ ахъщэмкэ радио гидхэр ашэфыгъях, лъэрсрыкло зеклохэр зэхащэх.

— Адыгэкаалэ имузей хъульфыгъэ ыкIи бзыльфыгъэ адигэ шъуашхэр икъэгъэльэгъонхэм ахигъэхъоштых, тарихь къэбарэу аугъоингъэхэр цыифхэм альагъээсъоштых, — Къыгуагь

краеведческэ музеим ипащэу З. Хадэгъалам.

— Муниципальнэ музейхэм якъэгъэльэгъонхэр лъэхъаным диштэу зэхэцгээнхэмкэ модельнэ шыкIэхэр агъэфедэх,

— къеуатэ Адыгэ Республикаэм культурэмкэ и Министерствэ икъуулжыгъи, тарихь шэныгъэхэмкэ кандидатэу Туцожь Нуриет. — КъэлэцкIуухэри, зынбжж хэклотагъэхэри къэгъэльэгъонхэм яплыщтых, тарихъир, культурэр нахьшылоу зэргэшшэштых. Къэралыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгэир зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ зэхэхэ гъэшIэгъонхэр зэхащэштых.

Самбо

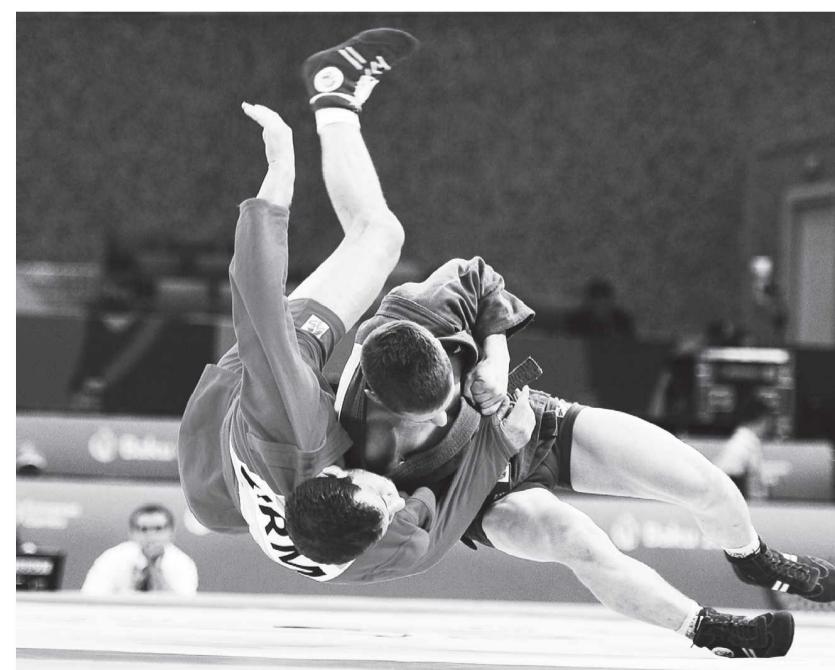
Европэм изэнэкъокъу къэблагъэ

Европэм иныбжыкIэхэм самбэмкэ язэнэкъокъу Ионыгъо мазэм Сербием икъалэу Новый Сад ѢыкIошт.

Ильэс 16 – 18 ыкIи 18 – 21-рэ зынбжжхэр якупхэм ахэтхэу алтырэгъум ѿзызбэнэштых.

Адыгэ Республикаэм самбэмкэ спорт еджапIэ ипащэу, спортымкэ дунээ класс зиэ мастерэу Делэкъо Адам тыщицгэгъозагь Республикаэм самбэмкэ иныбжыкIэхэр зэлукIэгъухэм зэрахэлэжьэштхэм.

Кобл Рэмэзан, кг 53-рэ, Нащ Расул, кг 64-рэ, Екатерина Соловьевав, кг 78-м къехуу, Европэм изэнэкъокъу зыфагъэхъазыры. Мы мафхэм тренерхэр якIэццаклохуу егъэджэн-упльэкIун зэлукIэгъухэр зэхащэх. ТиньбжыкIэхэр Европэм имедальхэм афэбэнэштых.

Къатхэхэрэм яшIошIрэ редакцием иеплъикIэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкъышт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫИЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдэзыгъэкIыэр:
АР-м лъэпкь Йоххэмкэ, ИэкIыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адьярIэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкIи къэбар жууѓем иамалхэмкэ и Комитет

Адресыр:
385000

къ. Мыеекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхыапхэу зипчагъэкэ 5-м эмыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу Ѣытэн. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэжъокъых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын йоххэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ыкIи зэльы-ИэсикIэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпIэ гъэлорышапI, зэраушыхъатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4783
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1619

Хэутын узчи-кэлхэнэу Ѣыт уахътэр
Сыхытэр 18.00
Зыщыхаутыгъэхэ уахътэр
Сыхытэр 18.00

Редактор шъхыаэр
Дэрбэ Т.И.

Редактор
шъхыаэм игуадзэр
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэгъыжъ
зыхыырэ секретарыр
Тхъаркъохъ
А. Н.